

Evaluatie Beleidsbrief 2016-2017

25 november 2016

Vlaamse
Ombudsdienst

De Vlaamse Ombudsdienst heeft bij decreet van 31 augustus 2015 de taak gekregen om aan beleidsevaluatie te doen en om beleidsaanbevelingen te formuleren met betrekking tot gendergelijkheid (Art. 17 quinquies, 2° ombudsdecreet). Met die opdracht in het achterhoofd, is de beleidsbrief 2016-17 uiteraard in het oog gesprongen. Hieronder volgen de overwegingen die ik als ombudsvrouw gender maak bij de lezing ervan.

Organisch gevolg van regeerakkoord

De thema's uit de beleidsbrief zijn de organische gevolgen van de vijf gendergerelateerde thema's uit het regeerakkoord. In lijn met het regeerakkoord is er ten eerste heel wat aandacht voor de geweldloze samenleving, met gendergerelateerd geweld als specifieke invalshoek. Een aantal van de maatregelen zijn duidelijk te kaderen in een samenwerking tussen de verschillende bevoegde niveaus. De inspanningen van de minister zijn voor dit aspect relatief duidelijk benoemd.

De verdere uitvoering van het decreet ter bevordering van de evenredige participatie van mannen en vrouwen in Vlaamse advies- en bestuursorganen is een voortdurend project, dat ook in het regeerakkoord was opgenomen. De minister beperkt zich in deze beleidsbrief tot de belofte werk te zullen maken van het wegwerken van de pijnpunten die zijn opgedoken naar aanleiding van de MEP-rapportage van 2015.

Een derde werkterrein uit het regeerakkoord, het wegwerken van de genderloopbaankloof, is in grote mate weggedeemdsterd in deze beleidsbrief. In 2014 werd in de beleidsnota Gelijke Kansen nog gesproken over een regeringsbreed initiatief om deze problematiek aan te pakken. In 2016 wordt hierover slechts geschreven dat het probleem erg complex is en dat het verder in kaart gebracht zal worden.

Ten vierde getuigt de beleidsbrief van ruime aandacht voor het tegengaan van stereotiepe beeldvorming door allerlei projecten. Tenslotte wordt ingezet op de gelijke verdeling van gezin, zorg, huishouden, betaalde arbeid en vrije tijd.

Verderzetten én vernieuwen

De beleidsbrief bevat tal van maatregel die strekken ter opvolging of ter uitvoering van maatregelen die al wat ouder zijn, soms ouder dan deze legislatuur. Deze maatregelen werden in het verleden vaak gezien als geschikte en noodzakelijke instrumenten om een knelpunt aan te pakken en bewijzen nog steeds hun waarde. Dit is bijvoorbeeld het geval voor de Vlaamse expertendatabank, die startte in 2008 en die een uitermate belangrijke maatregel van positieve actie betreft. De databank zorgt ervoor dat meer experts uit minderheidsgroepen aan het woord gelaten worden. Door de beeldvorming aan te pakken, wordt het stereotype dat in minderheidsgroepen geen experts zouden zitten of zouden kunnen zitten, zelf ook aangepakt. Er worden elk jaar inspanningen geleverd om de databank in overeenstemming te brengen en te houden met de realiteit. Dat is een zinvolle inspanning die nodig is om de databank als een nuttig instrument te kunnen behouden.

Deze maatregelen worden aangevuld met nieuwe en hernieuwde projecten of aandachtspunten. Zo wordt een onderzoek naar discriminatie bij mannen opgestart, wordt een wedstrijd georganiseerd in verband met stereotiepe beeldvorming en worden jongeren via het STEAM-Fablab-project aangemoedigd om niet-stereotiepe vakken uit te testen.

Het mes aan twee kanten scherp maken en houden

De beleidsbrief raakt op verschillende punten aan de positie van mannen in de samenleving. De beleidsbrief belooft bijvoorbeeld een onderzoek naar discriminatie van mannen. Daarnaast wordt ook de bezorgdheid geuit over de feminisering van het onderwijs en van de zorgsector. Beide items zijn reële kwesties. Discriminatie van mannen is, dat spreekt voor zich, even verwerpelijk als discriminatie van vrouwen. Iedereen is gelijk, en niemand is meer gelijk dan een ander. Het is dus goed dat het mes van de gelijkheidsbevorderende maatregelen, dat aan de mannenzijde traditioneel minder scherp is, wordt gewet.

Substantiële gelijkheid is die vorm van gelijkheid die gericht is op het optrekken van de verschillende kansenniveaus tot ze als gelijkwaardig te bestempelen zijn. Deze gelijkheidsvorm verklaart waarom het uitermate belangrijk is minstens evenveel aandacht te hebben voor de groep die vaker in de zwakkere positie zit. Het is dan ook moeilijk te geloven dat tegenover de potentiële benadeling van mannen geen vrouwelijke tegenhanger geplaatst kan worden. Bij wijze van voorbeeld: het klopt dat leerkrachten in het leerplichtonderwijs voornamelijk vrouwen zijn. Iedere sector in overwicht is te vermijden. Echter, het spiegelbeeld doet zich voor in het hoger

onderwijs. Vrouwen zijn ernstig ondervertegenwoordigd in posities van zelfstandig academisch personeel. Hier zijn nog geen concrete stappen te bespeuren. Het lijkt toch van belang om in het kader van de substantiële gelijkheid ook de traditionele snijkant van het mes te blijven gebruiken.

De figuren boetsen en de mal durven aan te pakken

Uit de beleidsbrief, maar bijvoorbeeld ook uit haar bijdrage voor de blog ‘beslist feminist’, blijkt heel duidelijk dat de minister scherp inzet op bijvoorbeeld het doorbreken van stereotypen, het optrekken van het aantal meisjes in STEAM-richtingen, op het moderniseren van de rol van mannen en vrouwen in gezinnen, etc. Al deze maatregelen hebben een grote waarde op het niveau van het boetsen van de figuren. Deze acties zijn erop gericht mannen wat meer te laten evolueren in de richting van wat traditioneel als vrouwelijk bestempeld wordt terwijl vrouwen aangemoedigd worden om op te schuiven in de richting van wat traditioneel aan mannen toegeschreven wordt.

Wat in grote mate ontbreekt in de plannen, is het aanpakken van de mal waarin al die mensen, zij het M, V of X, uiteindelijk moeten passen. De mal is te zien als de grote en vaak ondoorzichtige structuren waarin een persoon moet passen om kansen te krijgen. Het kan bijvoorbeeld gaan om verwachtingen op het werk, om competentiemodellen, om het proces dat kandidaten doorlopen om een bepaalde functie te krijgen, om inkomenseisen bij huurwoningen, om wensen van scholen ten aanzien van ouders, om patronen die maken in welke sportploeg je zal spelen, etc. Die mal is zeer vaak op masculiene wijze vormgegeven, maar ook waar de mal feminien is, is er een probleem. Om als figuur in de mal te passen, moet je jezelf, zelfs na veel boetseerwerk, uiteindelijk toch opsplooiën om erin te passen. Dit kan niet de bedoeling zijn. Want stel dat alle figuren een nieuwe vorm krijgen, maar de mal blijft dezelfde, dan dreigt op de duur niemand er nog in te passen. Werken aan de figuren kan dus pas echt gaan lonen, als je ook de mal in vraag durft te stellen.

Een voorbeeld ter verduidelijking. In de beleidsbrief staat dat: *“De loopbaankansen en sociaal-economische positie van vrouwen (...) vaak negatief beïnvloed [worden] door de maatschappelijke verwachting dat vrouwen diverse zorgtaken opnemen.”* Deze mal bepaalt dat wie zorgtaken opneemt, blijkbaar minder waardevol is in het arbeidsmilieu. Het figuur aanpakken, betekent dat we de zorgtaken doorschuiven naar de man. De mal aanpakken zou erin kunnen bestaan de zorgtaken ook te waarderen. Alleen op die manier zullen mensen (opnieuw: M, V of X) die deze taken opnemen, ook echt gelijke kansen krijgen en dat is inclusie.

Mallen zitten overal verweven in de structuren. Verschillende van de beleidsmaatregelen raken aan de eraan verbonden figuren, maar verhelpen de structurele problemen niet ten gronde, bijvoorbeeld de genderloopbaankloof en de vervrouwelijking van het onderwijs. De mallen detecteren is een zeer moeilijke taak aangezien ze zich goed verstoppen in talrijke beleidsdomeinen. Ze zijn in grote mate tot het normale gaan behoren, maar als ze groepen benadelen, zijn ze intrinsiek verkeerd. De mallen durven aan te pakken is een must, zeker als coördinator van het Vlaamse Gelijkekansenbeleid. Het is daar dat het in deze beleidsbrief ernstig aan ontbreekt.

Annelies D'Espallier,
Ombudsvrouw gender

Brussel, 25 november 2016

